

Оксана Карашук,

мол. наук. співроб., аспірант,

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського

БІБЛІОТЕЧНІ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНІ ЦЕНТРИ В ЗАБЕЗПЕЧЕННІ УХВАЛЕННЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ (НА ПРИКЛАДІ СІАЗ НБУВ)

У статті доводиться, що роль інформаційно-аналітичної діяльності швидко зростає, а продукована в суспільстві інформація має бути якісною, оперативною, достовірною і відповідати потребам розвитку суспільства. Досліджено також основні напрями й перспективи інформаційно-аналітичної діяльності СІАЗ у процесі інформаційно-аналітичного забезпечення органів державного урядування.

Ключові слова: бібліотечні інформаційно-аналітичні центри, управлінські рішення, інформація, СІАЗ, інформаційна продукція, оперативне реагування.

У сучасному глобалізованому й технологізованому світі роль інформаційно-аналітичної діяльності швидко зростає, маючи на це об'єктивні причини. Насамперед зумовлено це розвитком різних процесів і явищ в економіці, політиці й у суспільному житті взагалі. На сьогодні діяльність будь-яких державних структур має велику потребу в прогнозованому розвитку. Універсальним засобом в інформаційному суспільстві для будь-яких прогнозів є саме аналітика.

Зокрема, Ю. Курносів, як і ряд учених-практиків, підтверджує, що «події, які відбуваються сьогодні у світі, свідчать про настання серйозної кризи, що охоплює практично всі сфери суспільного життя. Причини її кореняться в тому, що більшість соціально значущих рішень у сучасних умовах приймаються без глибокого і всебічного аналізу їхніх наслідків». На думку М. Варенко, аналітика – це той універсальний засіб, який здатний швидко і ефективно змінити якість життя на краще й успішно зробить це за умови повсюдного використання [1, с. 10].

В умовах переходу до інформаційного етапу розвитку суспільства продукована в суспільстві інформація має бути якісною, оперативною

і відповідати потребам розвитку суспільства. Якість нової інформації визначається адекватністю відображених процесів дійсності в зіставленні зі змістом напрацьованих раніше, перевірених практикою інформаційних ресурсів. Традиційно такі ресурси зберігаються в бібліотечних, архівних, музейних установах, а також у сховищах, базах даних установ і колективів, що займаються виробництвом інформації. Вони використовуються в суспільному виробництві інформації, у процесі навчальної діяльності та для інформаційних обмінів і використання на інформаційних ринках [2, с. 23].

Водночас розвиток інформаційно-аналітичних функцій обслуговування всіх категорій користувачів, у тому числі й органів державної влади, відбувається шляхом удосконалення традиційних форм роботи до «адаптації потрібної замовникам інформації (знань) у найбільш сприйнятному вигляді, що дедалі частіше набуває ознак власного бібліотечного інформаційно-аналітичного продукту, створеного на базі структуризації великих обсягів інформації (знань)» [3, с. 11].

Вітчизняні дослідники приділяють значну увагу проблемі інформаційно-аналітичного забезпечення різних сфер суспільного життя. Наприклад, питання інформаційно-аналітичного забезпечення прийняття управлінських рішень розглядаються в працях Ш. Акаєва, А. Дегтяра. А. Морозов, В. Косолапов досліджують інформаційно-аналітичні технології підтримки прийняття рішень на основі регіонального соціально-економічного моніторингу. Науковці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського активно розробляють різні аспекти проблеми організації інформаційно-аналітичної діяльності, підвищення її ефективності. Зокрема, питання місця й ролі бібліотеки в суспільстві знань, проблеми вдосконалення бібліотечного обслуговування користувачів у контексті впровадження електронних технологій, ефективності використання інформації в інформаційно-аналітичній діяльності, введення в суспільний обіг наукових знань інформаційно-аналітичними структурами бібліотек висвітлюються в працях В. Горового, Л. Костенка, Т. Гранчак, Л. Чуприни та ін. Окремо можна відзначити праці Г. Артамонова, Д. Блюменау, Г. Гордукалової, І. Давидової, В. Ільганаєвої, Н. Кушнарєнко, А. Петрової, Е. Семенюка, Г. Сілкової, М. Слободяника, Н. Слядневої, М. Сороки, Л. Філіпової, де розглядаються такі важливі аспекти, як сутність і напрями еволюції інформаційно-аналітичної

діяльності, її місце й значення в інформаційній і бібліотечній діяльності. У працях О. Ворошилова, С. Кулицького, Т. Симоненко, А. Шемаєвої досліджуються окремі проблеми інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек у суспільних підсистемах. У процесі бурхливої еволюції інформаційної сфери діяльність Служби інформаційно-аналітичного забезпечення НБУВ постійно вдосконалюється, про що йдеться в цій статті.

Інформаційно-аналітична діяльність – це особливий напрям інформаційної діяльності, пов'язаний з виявленням, опрацюванням, збереженням і поширенням інформації переважно у сфері управлінської, політичної й економічної діяльності. Тим не менше, ні сьогодні для сфери управління більш важливим є не стільки своєчасне ознайомлення з інформацією про проблему, подію чи явище, скільки аналіз матеріалу, що стосується розв'язання проблеми.

Сьогодні, як ніколи, від чиновників на всіх рівнях вимагають поінформованих і обґрунтованих рішень. Отже, зростає попит на незалежні інформаційно-аналітичні дані й оцінки, розробки, висновки та пропозиції. Дедалі більше управлінців для покращання стану економіки й діяльності державного апарату звертаються до think tanks за кваліфікованою незалежною консультацією. На думку Д. Макганна, аналітичні центри іноді є гнучкими і кваліфікованими у вирішенні в обмежений час важливих, чутливих, критичних питань. Загалом, діяльність аналітичних центрів дедалі більше набуває глобального характеру. За відомим висловом Д. Стігліца, аналітичні центри, щоб бути ефективними в нинішній політичній ситуації, мають «дивитися глобально і діяти локально» [8, с. 5].

Співпраця державних органів з неурядовими організаціями й незалежними аналітичними центрами є невід'ємним елементом демократичної політичної культури європейського зразка. Наявність налагоджених ефективно діючих каналів комунікації між органами влади й четвертою владою є запорукою послідовності державної політики, її підконтрольності суспільству, відповідності національним інтересам [10]. Партнерство між незалежними неурядовими аналітичними центрами, з одного боку, та органами державної влади – з іншого, набуває безпрецедентної важливості сьогодні.

Аналітичні служби в наш час створюються з метою забезпечення інформаційного супроводу прийняття соціально значущих управлінських

рішень у всіх вузлах інформаційної інфраструктури, де концентруються, переробляються потужні інформаційні потоки. Інформаційна аналітика виконує насамперед завдання змістового перетворення інформації, функціонально перетинаючись у цьому сенсі з науковою (виробництво нового знання) та управлінською (розроблення варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю. При цьому найважливішою функцією інформаційної аналітики є виробництво нового знання на основі переробки наявної інформації з метою оптимізації процесу прийняття управлінських рішень [11, с. 363–373].

Якщо розглядати неурядові аналітичні центри (далі – НАЦ), то можна констатувати, що їхня діяльність переважно здійснюється в політичній, соціальній і економічній сферах суспільного життя. Існують центри, які здійснюють дослідження одночасно в різних сферах (Український незалежний центр політичних досліджень, Міжнародний центр перспективних досліджень, Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова), а також центри, які є вузькоспеціалізованими за своїм профілем діяльності (Аналітичний центр «Академія», Центр політико-правових реформ) [9].

Разом з тим за нинішніх умов існування в процесі діяльності неурядових аналітичних центрів можна окреслити наявність серйозних проблем. До таких проблем і ризиків можна віднести:

- недосконалість правового поля діяльності неурядових аналітичних центрів;
- значну залежність від зовнішнього фінансування;
- спроби певних інститутів влади, політичних сил і потужних бізнесових структур зробити незалежні аналітичні центри засобом реалізації власних інтересів і цілей.

Окремо можна виокремити перешкоди, які постають на шляху співпраці органів влади й різних неурядових аналітичних центрів. Тут можна визначити відсутність необхідних процедур, за допомогою яких владним структурам можна замовляти аналітику. Більшість представників неурядового сектору в інформаційних структурах, як зазначалося вище, вважають саме відсутність коштів у державних структур для оплати роботи НАЦ однією з основних перешкод, яка якраз і обмежує можливості їхньої ефективної двосторонньої співпраці з владою.

Окремо слід зазначити, що значну роль у співпраці з владою відіграє ще й суб'єктивний чинник. Неурядові аналітичні центри, які мають в органах влади осіб, причетних до їх заснування чи діяльності осіб, або просто «ефективних комунікаторів», мають більші шанси бути залученими до співпраці, ніж ті, що не мають таких зв'язків [8].

Як зазначає В. Горовий, для подібних структур сьогодення диктує необхідність вирішення нових завдань, пов'язаних з необхідністю введення в суспільний обіг потрібного для подальшого розвитку знання, вироблення і впровадження методик ефективного використання в інтересах суспільства інформаційної продукції з глобального інформаційного простору, постійного вдосконалення власної інформаційно-аналітичної продукції тощо [4].

У дослідженні, яке було проведено фахівцями Книжкової палати України, серед найбільших центрів, що здійснюють інформаційне забезпечення державних, урядових, законодавчих гілок влади й регіональних керівників, було відзначено аналітичні служби Адміністрації Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України. Серед потужних установ, що готують аналітичну інформацію, також відзначили Національний інститут стратегічних досліджень, Український центр економічних і політичних досліджень ім. О. Разумкова і Службу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ [5].

У структурі Адміністрації Президента України аналітичні матеріали переважно готують управління внутрішньої політики (відділ суспільно-політичного аналізу, відділ політичного менеджменту, відділ інформаційного забезпечення); управління економічної та соціальної політики (відділ макроекономічного аналізу); управління організаційної роботи та кадрової політики (відділ правового та інформаційного забезпечення). У складі Кабінету Міністрів України функціонують відділ аналізу та прогнозування соціально-економічного розвитку Служби Прем'єр-міністра (сектор аналізу та прогнозування, сектор підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів); управління з питань місцевих державних адміністрацій і органів самоврядування (відділ з питань підготовки нормативних документів та інформаційно-аналітичної роботи); управління взаємодії з комітетами Верховної Ради України й громадськими політичними організаціями (відділ взаємодій з громадсько-політичними

організаціями – сектор інформації, аналізу та прогнозу). Для забезпечення інформацією Президента України та Ради національної безпеки й оборони шляхом проведення досліджень, аналітичного прогнозування та стратегічного планування як уряду інституцією було створено Національний інститут стратегічних досліджень. Інформаційно-аналітичне забезпечення Адміністрації Президента, Кабміну, Верховної Ради, регіональних владних структур здійснюють також Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади та Фонд Президентів України, що функціонують на базі НБУВ [5].

На сьогодні СІАЗ виконує функції з оперативного реагування на певні зміни в політиці, економіці, соціальній сфері, а також прогнозування таких змін і надання рекомендацій щодо уникнення небажаних ситуацій як для держави в цілому, так і для окремої галузі. Її діяльність, як одного з підрозділів головної бібліотеки України, має ряд переваг, головною з яких є доступ до величезних масивів інформації у фондах бібліотеки – як спеціальної літератури, так і періодичної преси, у тому числі й провідних зарубіжних видань.

Головним джерелом оперативної інформації на сьогодні для співробітників СІАЗ є відбір інформації з електронних джерел. Це завдання виконує відділ електронної обробки інформації, який опрацьовує близько 1 тис. зарубіжних і українських веб-сайтів інформаційних видань та аналітичних проєктів. Окремо слід зазначити, що аналітики СІАЗ готують щоденний огляд оперативної інформації, який передбачає оперативний аналіз щоденної інформації політичного, економічного, соціально-культурного характеру тощо. Джерелами такої інформації є загальноукраїнські видання, регіональна преса, газети політичних партій, громадських організацій, інтернет-видання. Найбільш універсальними джерелами інформації є сайти інформаційних агентств, сайти електронних періодичних видань тощо. Однак при постійно зростаючих обсягах інформації головною проблемою при підготовці інформаційно-аналітичних матеріалів став відбір інформації. Зважаючи на те що та ж сама інформація може бути представлена в різних джерелах, вона може бути неперевіреною, поверхневою, мати кон'юнктурний характер, а відомості, що містяться в ній, можуть бути застарілими. Тому при підготовці огляду аналітики обов'язково повинні враховувати характер видання, політичну спрямованість його власників тощо [6].

Зростаюче значення саме бібліотечних установ в інформаційному супроводі державних владних інститутів, суспільства в цілому обумовлено тим, що в бібліотеках протягом останнього десятиріччя спостерігалось найбільш помітне вдосконалення методів управління інформацією і введення її в активний обіг. Саме фахівці, які працюють у СІАЗ, аналізуючи інформацію та проводячи паралелі, мають можливість оперативно виводити закономірності й прогнозувати ситуацію як у країні в цілому чи в певному регіоні, так і в окремій галузі чи на підприємстві, бо мають для цього у своєму розпорядженні значні інформаційні ресурси. Треба також зазначити, що СІАЗ за роки своєї діяльності створив власний потужний інформаційний архів на електронних носіях, який успішно використовується як банк даних у повсякденній роботі й надає можливість оперативно та ефективно виконувати завдання замовників – виконавчої влади й суспільства [7, с. 155–158].

Загалом у процесі підготовки інформаційно-аналітичного продукту аналітики СІАЗ вирішують ряд завдань: збирають якомога більше інформації з визначеної проблематики; відфільтровують суб'єктивні чинники й другорядну інформацію; прогнозують подальший розвиток ситуації за різних умов; розробляють перелік стратегій реалізації рішення, визначають сукупності дій, необхідних для досягнення поставленої мети; додатково збирають інформацію з історії виникнення проблеми і її розвитку; роблять аналіз різних варіантів розв'язання проблеми та їх можливу взаємовиключеність або поєднання [7, с. 159–160].

Професійна діяльність саме таких інформаційних структур, як СІАЗ, є прогресивним та істотним доповненням уже існуючих традиційних форм роботи бібліотек, надає можливість економити сили й час замовнику, пришвидшує обіг інформаційних потоків, відкриває доступ до нових матеріалів. Адже чим швидше й більше якісної інформації впроваджується в усі сфери життя та господарювання, тим вищий науково-технічний, економічний, політичний і соціальний потенціал країни [7, с. 160].

На сьогодні СІАЗ має всі засоби й можливість підключитися до вирішення масштабних інформаційних завдань загальнодержавного значення: аналізу виконання урядових програм, систематизації й підготовки оглядової інформаційно-аналітичної продукції, пов'язаної із широким суспільним обговоренням проблем реформування всіх сфер життєдіяльності суспільства. Набутий практичний досвід інформаційно-

аналітичної діяльності, як і підвищення науково-інформаційного рівня працівників служби уможлиблюють її участь як самостійного виконавця ще й у науково-дослідній роботі.

Таким чином, з розвитком електронних інформаційних технологій у бібліотечній сфері об'єктивно створюється можливість розвитку технологій бібліотечного обслуговування користувачів і в бібліотеці, і в умовах розвитку дистантних форм задоволення запитів користувачів. При цьому найбільш істотний внесок у розвиток такого обслуговування пов'язаний з розвитком форм аналізу змісту власних інформаційних фондів і ресурсів глобального інформаційного простору в інтересах замовника, з підготовкою інформаційно-аналітичної продукції, що полегшує користувачу орієнтацію в сучасних масивах електронної інформації, використання необхідного ресурсу в інтересах суспільної діяльності.

Література

1. *Варенко В.* Інформаційно-аналітична діяльність : навч. посіб. для студентів ВНЗ / В. Варенко ; Нац. авіац. ун-т. – Київ : Талком, 2014. – 416 с.

2. *Горовий В.* Бібліотеки як сучасні центри української інформатизації / В. Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2009. – Вип. 25. – С. 23–35.

3. *Горовий В.* Процес вдосконалення бібліотечного обслуговування користувачів у контексті впровадження електронних технологій / В. Горовий // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2002. – Вип. 8. – С. 7–13.

4. *Горовий В.* Служба інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (1992–2006): етапи становлення [Електронний ресурс] / В. Горовий. – Режим доступу: <http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU-1-6-2006/05.pdf>. – Назва з екрана.

5. *ОриентМикс.* Інформаційно-аналітична діяльність в структурі інформаційної діяльності [Електронний ресурс] // Pandia : веб-сайт. – Режим доступу: <http://pandia.ru/text/79/478/7327.php>. – Назва з екрана.

6. *Медведева В.* Становлення інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності інформаційно-аналітичних служб бібліотек (на прикладі Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади НБУВ) : монографія / В. Медведева ; НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського. – Київ, 2013. – 180 с.

7. *Медведева В.* Шляхи вдосконалення інформаційно-аналітичного забезпечення владних структур / В. Медведева // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2009. – Вип. 25. – С. 134–139.

8. Національна безпека і оборона [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://old.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD90_ukr.pdf. – Назва з екрана.

9. *Олійник Є.* Роль аналітичних недержавних політологічних центрів України в розвитку політичної науки / Є. Олійник // Social-science : укр. наук. журн. – Режим доступу: <http://social-science.com.ua/article/671>. – Назва з екрана.

10. *Пугач А.* Взаємодія органів державного управління та неурядових організацій в Україні в системі інформаційно-аналітичної діяльності влади / А. Пугач. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_3_9. – Назва з екрана.

11. *Рудь І.* Оптимізація діяльності інформаційно-аналітичних відділів бібліотек / І. Рудь // Наук. пр. Нац. б-ки України ім. В. І. Вернадського / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського, Асоц. б-к України. – Київ, 2014. – Вип. 39. – С. 363–373.

References

1. Varenko, V. (2014). Informatsiino-analitychna diialnist [Information and analytical activity]. Kiev: Talkom [in Ukrainian].

2. Horovyi, V. (2009). Biblioteky yak suchasni tsentry ukrainskoi informatyzatsii [Libraries as modern centers of the Ukrainian informatization]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 25, p. 23. Kyiv [in Ukrainian].

3. Horovyi, V. (2002). Protses vdoskonalennia bibliotechnoho obsluhovu-

vannia korystuvachiv u konteksti vprovadzhennia elektronnykh tekhnolohii [Process of improvement of library service of users in the context of introduction of electronic technologies]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 8, p. 11. Kyiv [in Ukrainian].

4. Horovyi, V. Sluzhba informatsiino-analitychnoho zabezpechennia orhaniv derzhavnoi vlady Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho (1992–2006): etapy stanovlennia [Service of information and analytical providing public authorities of National library of Ukraine of V. I. Vernadsky (1992–2006): formation stages]. Retrieved from <http://www.archives.gov.ua/Publicat/AU/AU-1-6-2006/05.pdf> [in Ukrainian].

5. OrientMiks. Informatsiino-analitychna diialnist v strukturii informat-siinoi diialnosti [Information and analytical activity in structure of information activities]. *pandia.ru*. Retrieved from <http://pandia.ru/text/79/478/7327.php> [in Ukrainian].

6. Medvedieva, V. (2013). Stanovlennia informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii u diialnosti informatsiino-analitychnykh sluzhb bibliotek (na prykladi Sluzhby informatsiino-analitychnoho zabezpechennia orhaniv derzhavnoi vlady NBUV) [Formation of information and communication technologies in activity of information and analytical services of libraries (on the example of Service of information and analytical providing public authorities of NBUV)]. Kyiv [in Ukrainian].

7. Medvedieva, V. (2009). Shliakhy vdoskonalennia informatsiino-analitychnoho zabezpechennia vladnykh struktur [Ways of improvement of information and analytical providing power structures]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteki Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 25, p. 346. Kyiv [in Ukrainian].

8. Natsionalna bezpeka i oborona [National security and defense]. Retrieved from http://old.razumkov.org.ua/ukr/files/category_journal/NSD90_ukr.pdf [in Ukrainian].

9. Oliinyk, Ye. Rol analitychnykh nederzhavnykh politolohichnykh tsentriv Ukrainy v rozvytku politychnoi nauky [Role of the analytical non-state political centers of Ukraine in development of political science]. *social-science.com.ua*. Retrieved from <http://social-science.com.ua/article/671> [in Ukrainian].

10. Puhach, A. Vzaiemodiia orhaniv derzhavnogo upravlinnia ta neuriad-

ovykh orhanizatsii v Ukraini v systemi informatsiino-analitychnoi diialnosti vlady [Interaction of state bodies and non-governmental organizations in Ukraine in the system of information and analytical activity of the power]. Retrieved from http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2012_3_9 [in Ukrainian].

11. Rud, I. (2014). Optymizatsiia diialnosti informatsiino-analitychnykh viddiliv bibliotek [Optimization of activity of information and analytical departments of libraries]. *Naukovi pratsi Natsionalnoi biblioteky Ukrainy imeni V. I. Vernadskoho – Transactions of V. I. Vernadsky National Library of Ukraine*, issue 39, pp. 363–373. Kyiv [in Ukrainian].

Стаття надійшла до редакції 10.11.2017.

Oksana Karaschuk,

Junior Research Associate, Ph.D. Student,
V. I. Vernadsky National Library of Ukraine

Library Information and Analytical Centers for Provision of Management Decisions (case of Information and Analytical Support Service, VNLU)

The article analyzes the importance of library information-analytical centers (Information and analytical support service, VNLU) in ensuring the adoption of managerial decisions. It is proved that the role of informational and analytical activity grows rapidly, and the information produced in society should be qualitative, operational, reliable and meet the needs of society development. The main directions and prospects of the information-analytical activity of the Information and Analytical Support Service in the process of information and analytical support of state administration bodies are also explored. It is proved that libraries' information and analytical units have a number of advantages compared to non-governmental think tanks, precisely because they have access to huge amounts of information in library's funds.

Keywords: library information-analytical centers, managerial decisions, information, Information-analytical support service, information products, operational response.